

سرمایه سخن

علی مختاری

مبلغان مفید است، به ما معرفی کنید تا در این بخش به اطلاع دیگر عزیزان برسد.

معجم‌های قرآنی

در این فصل منابع قرآنی کوتاه و گویا معرفی می‌شود.

مطلع:

الف: فرهنگ قرآن، کلید راهیابی به موضوعات و مفاهیم قرآن کریم؛

تهیه کنندگان: اکبر هاشمی رفسنجانی و محققان مرکز فرهنگ و معارف قرآن، چاپ اول، ۱۳۷۹ ش، ۳۰/۰۰۰ ریال، رحلی، ۴۲۴ صفحه، شامل ۳۸۷ مدخل.

شروع این اثر در دی ماه ۱۳۵۴ ه. ش و در زندان اوین بوده است و شرح و تفصیلش در مقدمه آمده است.

عنوان‌های این اثر به صورت الفبایی - موضوعی، رده‌بندی شده و همه

مقاله‌های «سرمایه سخن» می‌کوشد تا دوستان را با منابع منبر و کلاس، آشنا کند.

منابع و مآخذی که کارآمد و باعث تسهیل در دستیابی به مواد اولیه در ساخت و ساز محتوای ساختمان سخنرانی و کلاس‌داری است. گستره این بحث، شامل هر چیزی

است که به نحوی کارساز و مفید باشد و از هم اکنون از شما همکار گرامی استمداد می‌شود که اگر کتاب یا منابعی را سراغ دارید

که در برنامه‌ها، دستمایه شما و حلال برخی مشکلات بوده و به نحوی برای

اطلاعات یک موضوع در ذیل مدخل آن به صورت الفبایی ترتیب یافته است. بنابراین برای دست یافتن به موضوع مورد علاقه در ذیل هر مدخل، کافی است به اطلاعات همان مدخل مراجعه شود. در پایان هر مدخل، چند نوع ارجاع صورت گرفته است: ارجاع لفظ‌های مترادف و هم‌ارز؛ ارجاع مدخل‌های مرتبط و ارجاع مدخل‌های فرعی به کلی.

نمونه:

اگر موضوع سخن شما «آبرو» باشد، می‌توانید از این کلید بهره ببرید و ذیل همین مدخل، ضمن ۸ صفحه با چهار عنوان اصلی و ... آیات این نکات را به دست بیاورید: آبرومندی اصحاب صفه، خانواده مریم، آبرومندی در قیامت، آبرومندی صالح علیه السلام، آبرومندی عیسی علیه السلام، آبروی مؤمنان، آبروی محسنان، آبرومندی حضرت محمد صلی الله علیه و آله، آبرومندی مریم علیها السلام، آبرومندی موسی علیه السلام، آبرومندی یوسف علیه السلام، آبروی فقیران، ارزش آبرو، حفظ آبرو، عوامل آبروریزی - که شامل ۲۸ عامل است نظیر تهمت، افشاگری، دشمنی با انبیا - و در پایان هتک آبرو، حرمت هتک آبرو، کیفر هتک آبرو، هتک مجاز آبرو.

مثال دیگر: اگر لازم شد درباره «آزادی سیاسی» سخنرانی کنید، به آسانی می‌توانید ذیل همین عنوان، با ده‌ها آیه دسته‌بندی شده آشنا شوید، و قبل و بعد از آن، سایر مباحث آزادی مثل حدود آزادی، آزاد اندیشی، منشأ آزادی، در بیش از بیست صفحه پیش روی شما قرار می‌گیرد. به: تفسیر راهنما، اکبر هاشمی رفسنجانی و جمعی از محققان، ج ۱۲، ۱۳۷۸.

این تفسیر نه به سبک ترتیبی خالص است و نه موضوعی، در عین این که تا اندازه‌ای فایده هر دو شیوه را دارد. به عبارتی، روشی نو در ارائه مفاهیم و موضوعات قرآن کریم است. تاکنون ۱۲ مجلد منتشر شده و تا آیه ۷۷ سوره فرقان، چاپ شده است. سایر جلد‌ها نیز به سرعت در دست تهیه و نشر است.

این تفسیر که در سال ۱۳۷۲ به عنوان کتاب برگزیده سال جمهوری اسلامی ایران شناخته شد، تاکنون بارها در جراید و ... معرفی شده و در مقدمه ۹۰ صفحه‌ای جلد اول به تفصیل، مراحل کار و فوایدش مطرح شده است.

در این اثر پیام‌ها و نکته‌های تفسیری

آیه، به صورتی دقیق استخراج و دسته‌بندی شده و کار گوینده و مفسر را آسان می‌کند.

نمونه: ذیل آیه «وَالَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا هَبْ لَنَا مِنْ أَزْوَاجِنَا وَذُرِّيَّاتِنَا قُرَّةَ أَعْيُنٍ وَاجْعَلْنَا لِلْمُتَّقِينَ إِمَامًا» ابتدا آیه ترجمه شده و سپس ۲۲ نکته استنباط شده و شواهد هر نکته از آیه، ذکر شده است. در پایان به ۲۳ عنوان دیگر با فروع مختلف که با آن نکات مرتبط و به نوعی مترادف است ارجاع شده است.

پایان هر جلد نمایه‌ای بسیار کارآمد به صورت فهرست موضوعی وجود دارد و آن شاء الله... قرار است در آخر تفسیر، تمامی نمایه‌ها یک جا منتشر گردد، که خود یک موسوعه گسترده منابع تفسیر موضوعی خواهد شد. «نمایه» آدرس آیات یک موضوع را در اختیار شما قرار می‌دهد. مثلاً در جلد ۱۲، آیه‌های مربوط به «مبلغان» و «متقین» همه، با شماره صفحه، مشخص

شده است.

ج: اعلام القرآن، عبدالحسین الشبستری، عربی، ۱۱۲۸ صفحه، ۶۰/۰۰۰ ریال.

هر سه کتاب یاد شده چاپ انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی قم است.

این اثر حدود ۴۰۰ تن از اعلام و شخصیت‌های قرآنی را با ذکر منابع فراوانی به صورت مختصر معرفی می‌کند. همچنین آیه‌هایی که با آنان مرتبط است نقل شده است. حتی گروه‌هایی مثل «اصحاب الأئمه» نیز در ردیف اعلام قرار می‌گیرند. در این اثر گذشته از شرح حال شخصیت‌ها، با منابع شرح حال و ضبط دقیق و تلفظ درست نام‌ها، آشنا می‌شویم. امتیاز دیگر این اثر استفاده از بیش از ۴۰۰ منبع معتبر است و ذیل هر عنوان بسیاری از منابع با شماره صفحه مشخص شده است.

مثلاً ضمن معرفی مختصر حضرت علی علیه السلام، آیه‌ها و روایاتی که درباره آن

حضرت است، ذکر شده است.

نمونه: در تفسیر ملافتح الله کاشانی و خلاصه آن، «ام کجّه» به چند صورت ام کلمه، ام کجّه، ام کجّه و ... نقل شده بود. برای به دست آوردن تلفظ درست این نام به چندین تفسیر و تاریخ مراجعه کردم و با بررسی حدود ۲۰ منبع مهم، باز به علت اختلاف روایات اولیه، ابهام‌هایی به جا ماند. این کتاب هم وجه صحیح و هم نقل قول‌های دیگر را در نیم صفحه توضیح داده است. بدیهی است این کتاب زحمت بسیاری از تفحص و بررسی‌ها را از دوش مبلغان عزیز، برمی‌دارد.

۵: المعجم المفهرس لمعانی القرآن
المظیم، ۲ جلد، عربی، محمد بّسام رشدی
الزّین، با اشراف محمد عدنان سالم،
دارالفکر المعاصر، بیروت و دارالفکر دمشق،
رحلی، ۱۳۷۶ ص.

این اثر به سه صورت ۲ جلدی، یک جلدی همراه با قرآن و CD کامپیوتری، در

اختیار است. آسان‌ترین و بهترین برای ره‌توشه سفر، دو جلدی است که سهولت در دستیابی به شاهد آیه به زحمت سنگینی وزن آن می‌آورد.

همان گونه که المعجم المفهرس لالفاظ القرآن فؤاد عبدالباقی یک لفظ مثلاً صلاّه را در تمامی آیات به ترتیب سوره‌هایش پیش رو قرار می‌دهد، این معجم بر محور معنا، آیات یک موضوع را در اختیار قرار می‌دهد و موضوع را تجزیه و تحلیل و دسته‌بندی شده می‌آورد.

مثلاً در ذیل مدخل «شرک»، هر آنچه لفظ شرک یا معنای مرتبط به شرک و انواع آن دارد را یک جا با ذکر آیه و با برجسته کردن شاهد، در آیه نشان می‌دهد.

گرچه این اثر نواقصی دارد ولی بسیار سودمند و یکی از بهترین ابزار کار اهل منبر است.

پی‌نوشت‌ها:

۱- فرقان / ۷۴.

